

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ
--

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Μετάφραση από τα Γαλλικά στα Ελληνικά αποσπάσματος του βιβλίου «Οι κοινωνικές τάξεις. Ανάλυση της κοινωνικής ζωής.» του Arthur Bauer και σχολιασμός (κεφ. V A.1-3).

ΤΙΤΛΟΣ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ: Translation from French to Greek of chapter V A.1-3 of Arthur Bauer's book "The social classes. Analysis of social life." and commentary.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Μαρία Τσίγκου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Σωτήριος Λίβας, Καθηγητής

EMMANOUELA MIXHΛIOY
AM: Ξ2019088

Μετάφραση από τα Γαλλικά στα Ελληνικά αποσπάσματος του βιβλίου «Οι κοινωνικές τάξεις. Ανάλυση της κοινωνικής ζωής.» του Arthur Bauer και σχολιασμός (κεφ. V A.1-3).

Disclaimer: Η παρούσα μεταφραστική εργασία αποτελεί δικό μου πρωτότυπο έργο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	5 – 6
Μετάφρασμα.....	7-12
Πρωτότυπο.....	13 – 19
Σχολιασμός μεταφράσματος.....	20 – 28
Βιβλιογραφία.....	29 – 30

Εισαγωγή

Το έργο του Arthur Bauer *Οι κοινωνικές τάξεις. Ανάλυση της κοινωνικής ζωής* είναι μία μελέτη, πάνω στις κοινωνικές ομάδες και τις λειτουργίες μέσα στην κοινωνία. Ο συγγραφέας ήταν καθηγητής Φιλοσοφίας και Ρητορικής από το 1882 στο κολέγιο του Langres. Η συγκεκριμένη μελέτη δημοσιεύτηκε το 1902 από τις εκδόσεις V. Giard και E. Briere στο Παρίσι και στόχος της είναι να ταξινομήσει τις κοινωνικές τάξεις με βάση τις λειτουργίες τους μέσα στο κοινωνικό σύνολο και να αναδείξει τα κοινωνικά ζητήματα που αφορούν σε όλο το φάσμα αυτών των λειτουργιών.

Το εγχείρημα αυτό του A. Bauer θα μπορούσε να θεωρηθεί από κάποιους μεγαλόπνοο ή ακόμη και υπερβολικό λόγω του ευρέως φάσματος των κοινωνικών ζητημάτων που θίγει. Θα πρέπει ωστόσο να παρατηρηθεί ότι ήταν ένα έργο, αν όχι απαραίτητο, τουλάχιστον πολύ κρίσιμο αν λάβει κανείς υπόψιν του την εποχή κατά την οποία συντάχθηκε και το κενό που ενδεχομένως κάλυψε. Η χρησιμότητα αυτής της μελέτης του Bauer γίνεται πλήρως κατανοητή, αν επιχειρήσουμε μία μικρή αναδρομή στη γαλλική ιστορία.

Μετά τη Γαλλική Επανάσταση του 1789, η Γαλλία βίωσε μία μακρά περίοδο έντονων αναταράξεων και ανακατατάξεων. Η Επανάσταση αποτέλεσε την αφετηρία μιας σειράς γεγονότων που λειτούργησαν ως καταλύτες στην πορεία της Γαλλίας, όπως κάποιες μικρότερες επαναστάσεις (οι Τρεις Δοξασμένες το 1848, η Κομμούνα του 1871), πραξικοπήματα που οδήγησαν σε δύο αυταρχικά καθεστώτα (Ναπολέον Ι το 1804 και Ναπολέον ΙΙΙ το 1851), διαδοχικές εναλλαγές ανάμεσα σε Βασιλεία και Δημοκρατία, πόλεμοι και ναπολεόντειες εκστρατείες, Γαλλοπρωσικός πόλεμος) καθώς και έντονοι κοινωνικοί τριγμοί, μιας που η γαλλική κοινωνία είχε πρόσφατα βιώσει μία μεγάλη περίοδο αστάθειας, ανασφάλειας και έντονων κρίσεων και αντιπαραθέσεων (υπόθεση Ντρέιφους 1894-1906). Κατά τη διάρκεια της Τρίτης Δημοκρατίας 1871-1947, η Γαλλία αρχίζει σιγά-σιγά να βρίσκει την πολιτική, κοινωνική και οικονομική της ισορροπία και η ανάγκη για μία νέα μελέτη πάνω στις κοινωνικές τάξεις που τόσο δοκιμάστηκαν καθώς και για μια ανάλυση της κοινωνικής ζωής, είναι επιτακτική, κάτω από το πρίσμα των νέων δεδομένων και της αναδιάρθρωσης της κοινωνίας. (Duby, Mandrou, 1984, Thoraval, 1980)

Ως εκ τούτου, η επιλογή του έργου αυτού για την εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας, θεωρήθηκε άκρως ενδιαφέρουσα, μιας που πραγματεύεται έννοιες, ιδέες και πεποιθήσεις σταθερά διαχρονικές, πάντα περίπλοκες και συνήθως πολυσήμαντες.

Κατά την εκπόνηση της εργασίας ακολουθήθηκαν οι διάφορες προσεγγίσεις του θεωρητικού μοντέλου της ισοδυναμίας σε σημασιολογικό, υφολογικό και πραγματολογικό επίπεδο (Munday, Nord, Baker, Nida, Κακριδής, Κελάνδριας, Κεραμίδας, Κεντρωτής, Mounin, Gentzler) όπως ο ιδιαίτερος τρόπος κατανόησης τους έχει εμπλουτιστεί από την προσωπική εμπειρία της μεταφράστριάς.

Ακολουθεί η μετάφραση από τα Γαλλικά στα Ελληνικά αποσπάσματος του κειμένου του A. Bauer *Οι κοινωνικές τάξεις - Ανάλυση της κοινωνικής ζωής* και πιο συγκεκριμένα το κεφάλαιο V και ειδικότερα το A1 Το κράτος: 1) Οι Νόμοι, 2) Η Δικαιοσύνη, 3) Τα Πολιτικά Ζητήματα. Στη συνέχεια ακολουθεί το πρωτότυπο κείμενο

και ο σχολιασμός κάποιων μεταφραστικών επιλογών καθώς και ο σχολιασμός της μεταφραστικής εντολής, η ανάλυση του κειμένου - πηγή και τα μεταφραστικά προβλήματα που προέκυψαν σε λεξικό, υπερλεξικό και πραγματολογικό επίπεδο, σε επίπεδο κειμενικής ισοδυναμίας και ζητημάτων ορολογίας και τέλος η αξιολόγηση του μεταφράσματος.

Λέξεις – κλειδιά: νόμοι, κοινωνικά ζητήματα, ταξινόμηση, κοινωνική ζωή, δικαιοσύνη.

Mots – clés: lois, faits sociaux, classification, vie sociale, justice.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Σε όλα όσα προηγήθηκαν, μείναμε ιδιαιτέρως προσηλωμένοι στον διαχωρισμό των Κοινωνιών στα στοιχεία που τις συνθέτουν, δηλαδή στις διακριτές κοινωνικές τάξεις· στο να δείξουμε τον τρόπο με τον οποίο η φύση της καθεμιάς από αυτές τις κοινωνικές τάξεις μπορεί να καθοριστεί, στο να επισημάνουμε τους νόμους που διέπουν τις δράσεις τους και τις αμοιβαίες αντιδράσεις τους. Έτσι, η μελέτη εκουσίως επικεντρώθηκε στους παράγοντες και στα αίτια, γιατί αυτή η πορεία έμοιαζε η καλύτερη για να προσεγγίσουμε τα κοινωνικά ζητήματα που προκύπτουν από αυτούς τους παράγοντες. Υπάρχουν, ως επί το πλείστον, δύο είδη κοινωνικών ζητημάτων: τα μεν ενυπάρχουν στους ανθρώπους που ανήκουν στο ίδιο κοινωνικό σύνολο και όντα ψυχολογικής φύσεως, συνίστανται κυρίως σε συναισθήματα, ιδέες, πιστεύω και επιθυμίες. Τα δε, υλικής φύσεως, είναι προϊόντα της δραστηριότητας αυτών των κοινωνικών συνόλων και αποκαλούνται, πιο συγκεκριμένα, κοινωνικά ζητήματα.

Ποια είναι αυτά τα ζητήματα;

Ο τελικός ορισμός που απαγορευόταν να θέσουμε εξ αρχής, φαίνεται επί του παρόντος να μπορεί δικαιωματικά να καθιερωθεί. Προκύπτει από τη προηγούμενη παρουσίαση και θα μπορούσε να διατυπωθεί ως εξής: «Τα κοινωνικά Ζητήματα είναι τα ευαίσθητα φαινόμενα που απορρέουν από την δραστηριότητα των κοινωνικών τάξεων — δραστηριότητα που καθορίζεται σε καθεμία από αυτές τις τάξεις και από την ίδια τη φύση και από τις σχέσεις που έχουν αυτές οι τάξεις μεταξύ τους και με το ξένο».

Αυτός ο ορισμός επιτρέπει να προβούμε σε μία πιο μεθοδική και πιο ασφαλή ταξινόμηση των κοινωνικών ζητημάτων από αυτή που είχε προσωρινά υιοθετηθεί. Κάθε τάξη χαρακτηρίζεται από ένα είδος ιδίας δραστηριότητας, και εν συνεχεία δημιουργεί μία νέα κατηγορία συγκεκριμένων κοινωνικών ζητημάτων. Εάν ακολουθήσουμε την σειρά με την οποία ταξινομήθηκαν οι κοινωνικές τάξεις, βρίσκουμε τις ακόλουθες κατηγορίες αντίστοιχων κοινωνικών ζητημάτων.

1° Οι Νόμοι που απορρέουν από την νομοθετική εξουσία.

Αυτός ο απλός τρόπος να συνδέσουμε τους νόμους με τους παράγοντες που τους δημιουργούν χρησιμεύει στο να διαλύσουμε όλες τις παρερμηνείες, που αυτή η λέξη εμπεριέχει. Έτσι, ο περίφημος ορισμός του Μοντεσκιέ : «Οι νόμοι αποτελούν τις αναγκαίες σχέσεις που απορρέουν από την φύση των πραγμάτων» είναι υπερβολικά γενικευμένος. Έχει την αξίωση να εφαρμόζεται στα πάντα. Στην πραγματικότητα όμως, συγχέει δύο τάξεις πραγμάτων ριζικά διακριτές: την υλική τάξη πραγμάτων όπου κυριαρχεί η τυφλή ματαιότητα και την πνευματική τάξη πραγμάτων όπου μέσα από την επιμονή και το πλήθος των ιδεών, η βούληση τείνει να μετατραπεί σε καθαρό αυτοματισμό. Είναι «απαραίτητο» η σύγκρουση των επαπτόμενων δυνάμεων με τις δυνάμεις έλξεως να θέτει τους πλανήτες σε μία ελλειπτική τροχιά, ο μετεωρίτης ή το μήλο που αποκόπηκε από το δέντρο να πέφτουν στο έδαφος διανύοντας διαστήματα ανάλογα προς την τετραγωνική ρίζα του χρόνου που χρειάστηκε για

να τα διανύσουν, υπό την επίδραση της υγρασίας ο σίδηρος να καλύπτεται με σκουριά σε αναλογίες που καθορίζονται από τον τύπο $FE^2 O^3$, κάτω από φυσιολογικές συνθήκες το συκώτι να εκκρίνει την χολή και να ασκεί την γλυκογόνο λειτουργία του. Θα μπορούσαμε ακόμη να πούμε ότι αυτή η αναγκαιότητα ισχύει και για το κατώτερο ζωικό βασίλειο, το οποίο μέσα από ένα είδος «μηχανικής λειτουργίας» πληρεί με ομοιόμορφο τρόπο τις απαραίτητες ενέργειες για την διατήρηση του κάθε ζώου και του είδους γενικότερα. Κατ'αυτόν τον τρόπο η αράχνη, κινούμενη πολλές φορές από ένα πανάρχαιο ένστικτο, υφαίνει τον ιστό της και αρπάζει το μυγάκι που ανακατεύει τα νήματα. Στα πλαίσια μίας κοινωνίας ωστόσο, δεν υπάρχουν όντα τα οποία, έχοντας το προνόμιο μιας ειδικής οργάνωσης, να είναι επιφορτισμένα με το να επεξεργάζονται τους νόμους όπως η αράχνη υφαίνει τον ιστό της ή όπως το συκώτι εκκρίνει τη χολή. Το να δίνουμε μία κοινή ονομασία σε πράγματα τόσο διαφορετικά δεν σημαίνει μόνο ότι γενικεύουμε, σημαίνει ότι διακινδυνεύουμε το ενδεχόμενο σύγχυσης των πάντων, απαλείφοντας τις εύλογες διαχωριστικές γραμμές.

Οι Νόμοι — που θεωρούνται ως η έκφραση της βούλησης των Νομοθετών— συνίστανται στην ουσία από διαταγές που συνοδεύονται από κυρώσεις σε περίπτωση ανυπακοής. Αυτός είναι ο ορισμός που δόθηκε από τους νομικούς Μπένθαμ και Όστιν. «Ένας νόμος, λένε, είναι μία διαταγή συγκεκριμένου είδους, που απευθύνεται από έναν ανώτερο πολιτικό ή έναν μονάρχη στον κατώτερό του πολιτικό ή υπήκοο. Του επιβάλλει μία υποχρέωση ή ένα καθήκον και τον απειλεί με μία ποινή ή μία κύρωση σε περίπτωση ανυπακοής» (1). Η βούληση και η εξουσία του Νομοθέτη είναι η πηγή της Δικαιοσύνης και του Δικαίου, λαμβάνοντάς τα υπόψη όχι υπό την οπτική γωνία του αφηρημένου και του ιδεατού, αλλά μέσα στη θετική τους πραγματικότητα.

Μήπως αυτό σημαίνει ότι αυτή η βούληση είναι παράδοξη και διαφεύγει κάθε επιστημονικού προσδιορισμού;

Παρόμοιο ενδεχόμενο δεν υφίσταται, μιας που αυτή η βούληση εξαρτάται από τη φύση των ανθρώπων, που έχουν αναλάβει τη νομοθετική εξουσία σε μία συγκεκριμένη κοινωνία και σε μία συγκεκριμένη εποχή — τη φύση υπό την έννοια του συνόλου των κλίσεων, των ιδεών, των πεποιθήσεων και της ποιότητας του χαρακτήρα. Εξάλλου αυτοί οι Νομοθέτες δεν μοιάζουν με τους Επικούριους Θεούς που ζούσαν μακριά από τα εγκόσμια και τις αναταραχές τους.¹

Δέχονται όμως λιγότερο ή περισσότερο τις επιρροές των άλλων κοινωνικών τάξεων, που όλες τείνουν είτε στην διατήρηση των ισχυόντων νόμων, είτε σε αλλαγές, ανάλογα με τα συμφέροντά τους ή ανάλογα με την περί δικαιοσύνης ιδεολογία τους, και οι οποίες ασκούν μία πίεση που είναι πιο αποτελεσματική ανάλογα με το πόσο σημαντικοί είναι οι πόροι που αυτή η κοινωνική τάξη διαθέτει. Οι αρχηγοί κρατών απαιτούν να προστατεύεται η κυριαρχία τους, και να εξοπλίζονται με εξουσίες ικανές να τσακίζουν εύκολα κάθε αντίσταση: για αυτούς, η δικαιοσύνη συνίσταται στο να διατάζει και να απαιτεί υπακοή. — Οι δικαστές, επιφορτισμένοι με την εφαρμογή των νόμων, πιστεύουν πως είναι οι πιο έγκριτοι ερμηνευτές της δικαιοσύνης: ζητούν την ανεξαρτησία ή ακόμη απαιτούν, σαν να έχουν το δικαίωμα, τον έλεγχο στη νομοθεσία. — Οι Στρατιωτικοί βλέπουν την δικαιοσύνη μέσα από το πρίσμα της αυστηρής υποταγής και της παθητικής υπακοής: συνηθισμένοι να διατάζουν, ανέχονται με δυσκολία την ανώτερη πολιτική εξουσία. — Οι Κληρικοί έχουν ακόμη υψηλότερες αξιώσεις. Έχουν ως παρακαταθήκη την θεία αλήθεια: συνεπώς, η δικαιοσύνη πρέπει να αποδώσει την υπεροχή στους κατόχους αυτής της αλήθειας και να υποταχθεί στα κελεύσματά τους, ως έκφραση της θείας βούλησης. — Οι ποιητές, οι λόγιοι, οι επιστήμονες, οι φιλόσοφοι επικαλούνται την λογική και συγκροτούν τους υποστηρικτές του ιδεατού. Στερούνται κάθε εκτελεστικής εξουσίας, ωστόσο δρουν μέσω της δύναμης των ιδεών και της σαγήνης του ωραίου, του αληθινού και του καλού. Ευνοούν τις προσδοκίες των τάξεων, οι οποίες εφόσον το μπορούν, αποκρύπτουν τις διεκδικήσεις τους πίσω από τις υψηλές αντιλήψεις των εκλεκτών της διανόησης. Επιπλέον, επηρεάζουν τους επίσημους νομοθέτες, οι οποίοι, ως εκπρόσωποι της δικαιοσύνης, δεν μπορούν για μεγάλο χρονικό διάστημα να αντιδρούν στις

¹ Παράθεση του- Σάμερ Μέιν, Μελέτες πάνω στην Ιστορία της Νομικής σελ.91 της Γαλλικής Μετάφρασης

απεικονίσεις του ωραίου, του αληθινού και του καλού, έτσι όπως αυτές διαχέονται στο κοινό. — Οι γυναίκες, καθ'όσον έχουν διαφορετικά συμφέροντα από αυτά του άντρα, μάχονται στο όνομα της δικαιοσύνης ενάντια στις νομικές διατάξεις που κρίνουν καταπιεστικές. — Οι εργάτες της γης γίνονται και αυτοί νομοθέτες. Στα χειμωνιάτικα αποσπερίσματα² μπροστά στο τζάκι καταργούν τις αγγαρείες, μειώνουν τα κλαδέματα και όταν τα παράπονά τους μεταφέρονται από επίσημους διαμεσολαβητές ή από νόμιμους εκπροσώπους, μπορούν σε κάποιο βαθμό να ασκήσουν επιρροή στις νομοθετικές διατάξεις. — Οι εργατικές διεκδικήσεις δεν εμφανίστηκαν στην εποχή μας. Λάμβαναν χώρα από καταβολής κόσμου υπό διάφορες μορφές που ήταν, ωστόσο, εύκολα αναγνωρίσιμες. Στην αρχαιότητα η χειρωνακτική εργασία προοριζόταν για τους σκλάβους και οι σκλάβοι ζητούσαν απελευθέρωση. Στον Μεσαίωνα οι εργαζόμενοι εντός συντεχνιών διαμαρτύρονταν ενάντια στις κλειστές συντεχνίες και ζητούσαν, μέσα από την κατάργησή τους, να αποδοθούν σε όλους ίσες ελευθερίες. Στην εποχή μας, οι εργατικές τάξεις είναι πιο ενεργές από ποτέ. Μπορεί κανείς, ωστόσο, να αμφισβητήσει ότι τα παράπονά τους, τα φλογερά επιχειρήματα των οπαδών τους και το πλήθος των απεργιών δεν επιδρούν στους νομοθέτες και δεν τους οδηγούν στο να αναζητήσουν το κλειδί των κοινωνικών ζητημάτων; — Από την άλλη πλευρά, τα αφεντικά κάνουν προσπάθειες προς την αντίθετη κατεύθυνση και ζητούν να διατηρήσουν τα πλεονεκτήματα ή τα προνόμια τους. — Σ' ό,τι αφορά στους εμπόρους, διεκδικούν συνήθως την ελευθερία και ζητούν από το Κράτος να εμπλέκεται το λιγότερο δυνατόν στις εμπορικές τους υποθέσεις. — Δεν ισχύει το ίδιο για τους φτωχούς, οι οποίοι μέσα από τη φτώχεια και τα βάσανά τους, δεν συγκινούν τους νομοθέτες και δεν τους παρακαλούν να περικόψουν τους ειδικούς φόρους προς όφελός τους ή να δημιουργήσουν ιδρύματα δημόσιας αρωγής. — Και τέλος οι ίδιοι οι Εγκληματίες βρίσκουν υπερασπιστές που συμβάλλουν στην άμβλυνση της αυστηρότητας του νόμου και ενίοτε στην καταστολή του νόμου αυτού.

1° Οι Νόμοι ταξινομούνται ανάλογα με τις κατηγορίες ατόμων στις οποίες εφαρμόζονται. Κατ'αυτόν τον τρόπο, ακολουθώντας την απαρίθμηση των κοινωνικών τάξεων βρίσκουμε διαδοχικά: τους *πολιτικούς* νόμους που διέπουν τα δικαιώματα των πολιτών οι οποίοι συμμετέχουν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό στην δημιουργία των νόμων· τους *δικαστικούς* νόμους που διέπουν την οργάνωση των Δικαστηρίων, οριοθετούν την έκταση της δικαιοδοσίας τους, και καθορίζουν τα πρότυπα που οφείλουν να ακολουθούν οι δικαστές στην άσκηση δίκης των υποθέσεων, στην ανάκριση, στις κατ'αντιπαράσταση αντιπαραθέσεις και στις δικαστικές αποφάσεις·, τους *συνταγματικούς* νόμους που καθορίζουν τη μορφή της κυβέρνησης, και ορίζουν τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται ούτως ώστε οι αρχηγοί Κρατών να αποκτήσουν εκτελεστική εξουσία· τους *διοικητικούς* νόμους που αποδίδουν στα εκτελεστικά όργανα μία συγκεκριμένη εξουσία και ρυθμίζουν τις προϋποθέσεις της άσκησης της· τους *στρατιωτικούς* νόμους που έχουν ως αντικείμενο την στρατολόγηση, τη διάρκεια της στρατιωτικής θητείας, τον στρατιωτικό μισθό, τον οπλισμό, τους κανόνες προαγωγής, την πειθαρχία... Τους *νόμους σχετικά με τον Κλήρο* που καθορίζουν τις σχέσεις ανάμεσα στην Εκκλησία και το Κράτος. Έπειτα, ακολουθούν οι νόμοι σχετικά με τον *Τύπο* και σχετικά με τις διάφορες λογοτεχνικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις· Οι Νόμοι σχετικά με τον θεσμό της *οικογένειας*, τους γάμους (που αφορούν κυρίως την γυναίκα) και την εκπαίδευση των παιδιών· Οι Νόμοι σχετικά με την εδαφική ιδιοκτησία, τα συμβόλαια πώλησης, τις κληρονομίες και τις δωρεές· Οι *εργατικοί* νόμοι που ρυθμίζουν τις συνθήκες εργασίας ή αφήνουν το κανονιστικό πλαίσιο στη διακριτική ευχέρεια των βιομηχάνων· Οι *εμπορικοί* νόμοι που παρεμβαίνουν στις σχέσεις μεταξύ των εμπόρων ή μεταξύ των εμπόρων και της πελατείας τους, και που έχουν ως αντικείμενο την καταστολή της απάτης, της νοθείας ή του αθέμιτου ανταγωνισμού· Τέλος, οι νόμοι σχετικά με την *ένδεια* και την εγκληματικότητα που προσπαθούν να θεραπεύσουν αυτές τις δύο κοινωνικές ασθένειες.

2° Η *Δικαιοσύνη* όπως αποδίδεται στα Δικαστήρια από δικαστές που διορίζονται για αυτό το

² Σ.τ.Μ βραδιές όπου φίλοι και συγγενείς μαζεύονταν για να περάσουν ευχάριστα την ώρα τους, συζητώντας, τρώγοντας κλπ., πολύ συνηθισμένες στο παρελθόν, ιδίως στην επαρχία όπου δεν υπήρχε μεγάλο εύρος τρόπων ψυχαγωγίας.

σκοπό. Η ιδιότητα του νομοθέτη, είναι να δίνει εντολές, αλλά εντολές γενικές που εφαρμόζονται σε κάθε κατηγορία ατόμων τα οποία βρίσκονται σε συνθήκες που καθορίζονται από την ίδια τη διατύπωση του νόμου. Το λειτουργήμα του δικαστή είναι να εξετάζει τις ιδιαίτερες περιπτώσεις που υπόκεινται στην δικαιοδοσία του, και να αποφασίζει εάν αυτές εμπίπτουν ή όχι στον γενικό νόμο.

Αυτή η απόφαση αποτελεί την κύρια πράξη του δικαστή, η οποία ωστόσο προϋποθέτει ένα σύνολο υποκειμένων πράξεων που συγκροτούν τη δικαστική διαδικασία. Αυτές οι πράξεις είναι οι ακόλουθες: 1) *Η Καταγγελία*, που προκαλεί την άσκηση της δικαιοδοτικής διαδικασίας και προέρχεται είτε από ιδιώτες είτε από δημόσια αρχή. Εάν αυτή η καταγγελία δεν γίνει και οι ιδιώτες ή η οικογένεια τους θελήσουν να αποδώσουν οι ίδιοι δικαιοσύνη για το προκληθέν αδίκημα, η πράξη δεν εμπίπτει στην κατηγορία των νομικών ζητημάτων, αλλά αποτελεί πράξη αντεκδίκησης, προσφυγή σε χρήση βίας, ένα είδος προσωπικού πολέμου που διαταράσσει την κοινωνική συνοχή. 2) *Η Ανάκριση ή έρευνα* η οποία, υπό τη γενική της έννοια, συνίσταται στο να διασφαλιστεί η αλήθεια των ζητημάτων που αναφέρονται στην καταγγελία. Σε αυτό το σημείο οι δύο αντίδικοι έρχονται σε αντιπαράθεση, και, σε αυτή τη διαμάχη, ο καθένας προσπαθεί να δώσει τις αποδείξεις εκείνες οι οποίες, κατά πάσα πιθανότητα, θα επιδράσουν με την μεγαλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα στο μυαλό του δικαστή.

Αυτές οι αποδείξεις είναι, είτε μαρτυρίες βασισμένες τότε στον αριθμό των μαρτύρων, τότε στην επισημότητα των όρκων· είτε γραπτά κείμενα· είτε γεγονότα ικανά να παρέχουν ενδείξεις σχετικά με το θέμα που επιδικάζεται (για παράδειγμα οι πραγματογνωμοσύνες των γιατρών και των χημικών σε περίπτωση δηλητηριασμού). 3) *Οι Αντιπαραθέσεις* που γίνονται παρουσία των δικαστών, οι οποίοι καλούνται να ετυμηγορήσουν παρουσία του εκπροσώπου της υπεύθυνης δημόσιας αρχής, όταν υφίσταται, για να στηρίξει τη κατηγορία· παρουσία του κατηγορουμένου ή των μερών που έχουν μεταξύ τους μια δικαστική διαφορά· παρουσία των συνηγόρων και των δικηγόρων, που επιλέχθηκαν εξαιτίας της ικανότητάς τους για να εκπροσωπήσουν την υπεράσπιση των πελατών τους· και τέλος παρουσία του κοινού το οποίο επιβλέπει ουσιαστικά την ομαλή πορεία της πράξης, και με την δύναμη της γνώμης του, εγγυάται την ελευθερία της υπεράσπισης.

Τότε, έρχεται η σειρά της δικαστικής απόφασης με τα διάφορα τεκμήρια ή κίνητρα που τη συνοδεύουν και την επεξηγούν. Μεταξύ όλων των δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί από τα Δικαστήρια, μια ξεχωριστή θέση πρέπει να αποδοθεί στα βουλευματα που εκδόθηκαν από τα Ανώτατα Δικαστήρια, βουλευματα που στην συνέχεια γίνονται κανόνας και χρησιμεύουν ως θέσφατο στους νομικούς σε όλες τις ανάλογες περιπτώσεις.

Τα δικαστικά ζητήματα προκύπτουν από την δραστηριότητα της κοινωνικής τάξης που συγκροτείται από τους δικαστές και τους νομικούς. Οι παραλλαγές στις οποίες αυτά τα ζητήματα υπόκεινται μέσα στο χρόνο και ανάλογα με την ιδιομορφία των χωρών αντιστοιχούν σε παραλλαγές που ενυπάρχουν στη φύση του ίδιου του χαρακτήρα αυτών των δικαστών και αυτών των νομικών. Στη φράγκικη περίοδο της ιστορίας μας, οι δικαστές, πεπεισμένοι ότι μία θεϊκή παρέμβαση ήταν απαραίτητη για τον θρίαμβο της δικαιοσύνης, ανέτρεχαν συνήθως σε διάφορες δοκιμασίες που επέτρεπαν στο Θεό να εκδηλώσει το θέλημά του: εξού και η συνήθεια του όρκου, των βασανιστηρίων και του δικαστικού αγώνα. Αργότερα, το ρωμαϊκό δικαίο ανέκτησε την αρχαία υπεροχή του, και οι δικαστές εμποτισμένοι από ένα νέο πνεύμα άφησαν να περιέλθει σε αχρηστία μια απαρχαιωμένη διαδικασία. Έπαψαν να αποδίδουν αξία στα αποδεικτικά στοιχεία και περιορίστηκαν μόνο στα θετικά γεγονότα που έχουν άμεση σχέση με την υπόθεση, και τα οποία μπορούν να χρησιμεύσουν ως ενδείξεις πιθανές ή σίγουρες, σύμφωνα με τους γνωστούς νόμους της φύσης ή του ανθρωπού.

Δεν είναι απαραίτητο να εξετάσουμε άλλες περιόδους για να διαπιστώσουμε την σχέση εξάρτησης που ενώνει τα δικαστικά ζητήματα με τον χαρακτήρα του δικαστή. Αυτή η σχέση αιτίου - αιτιατού είναι πρόδηλη, όταν συγκρίνει κανείς μεταξύ τους τις διαφορετικές αρμοδιότητες των δικαστηρίων. Στην εποχή μας, η Δικαστική Επιτροπή των ποινικών δικαστηρίων, των αστικών δικαστηρίων, και των στρατοδικείων κινούνται με ένα διαφορετικό πνεύμα.

Οι ένορκοι τείνουν σε υπερβολικό βαθμό προς την επιείκεια, ενώ οι επαγγελματίες δικαστές

στρέφονται περισσότερο προς την αυστηρότητα. Σε ό,τι αφορά στα στρατοδικεία μεγιστοποιούν περαιτέρω αυτή την αυστηρότητα και δεν προσκομίζουν σε όλες τις δικαστικές πράξεις τα στοιχεία που θα μπορούσαν να καταδείξουν δικαστές εξοικειωμένους με τις έρευνες και συνηθισμένους να εκτιμούν την αξία των μαρτυριών και την δύναμη των αποδείξεων.

3° Πολιτικά Ζητήματα. Μπορούμε να κατονομάσουμε ως τέτοια τα ζητήματα που προέρχονται από τους αρχηγούς των κρατών και τους δημόσιους λειτουργούς που έχουν την ευθύνη της εκτελεστικής εξουσίας. Ο νόμος είναι ασαφής: ορίζει τις καθοριστικές προϋποθέσεις ενός δικαιώματος ή μιας υποχρέωσης. Είναι χρέος της ίδιας της Κυβέρνησης να εγγυηθεί την εκτέλεση του νόμου, διασφαλίζοντας σθεναρά την εντολή που ορίστηκε από το νομοθέτη. Για να ακολουθηθεί πιστά η νομοθετική βούληση, είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί ότι, σε όλες τις ειδικές περιπτώσεις, πληρούνται οι προϋποθέσεις απόκτησης ενός δικαιώματος, και ότι, από την άλλη πλευρά, κανείς από αυτούς που οφείλουν να υποβληθούν σε μία υποχρέωση δεν διαφεύγει των νόμιμων ευθυνών. Επίσης, η ηλικία, το φύλο, το ποίον των γονέων, ο γάμος, ο αριθμός των παιδιών και όλα όσα περιγράφονται με τον όρο οικογενειακή κατάσταση παίζουν έναν μεγάλο ρόλο σε όλες τις κοινωνίες. Να γιατί οι κυβερνήσεις δίνουν ιδιαίτερη προσοχή, χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα, στο να κατέχουν ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τους πολίτες και τις οικογένειές τους. Στη Ρώμη, ανέτρεχαν σε πενταετής απογραφές. Στην εποχή μας, χρησιμοποιούμε ειδικά μητρώα που τηρούνται σε όλα τα δημαρχεία από τους υπαλλήλους του Ληξιαρχείου.

Για να προβούμε σε μία ταξινόμηση των βασικών ζητημάτων που εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία, αρκεί για ακόμα μία φορά να κάνουμε μία ανασκόπηση των διάφορων κοινωνικών τάξεων, παρατηρώντας τις σχέσεις που συνδέουν την καθεμία από αυτές με την Κυβέρνηση.

Η κυβερνητική δραστηριότητα δεν ασκείται πάντα με την ίδια ισχύ, εξαπλώνεται ωστόσο στα πάντα αν και σε διαφορετικό βαθμό. Οι αρχηγοί Κρατών, στις διάφορες μορφές μοναρχίας, καταλαμβάνουν στη δημιουργία των νόμων ένα πολύ μεγάλο και συχνά κυρίαρχο μερίδιο: διορίζουν τα μέλη του Συμβουλίου τους και επιλέγουν τους νομικούς συμβούλους, τους οποίους εμπιστεύονται. Μολονότι υφίσταται η διάκριση των εξουσιών, οι αρχηγοί Κρατών έχουν ως ρόλο να φροντίζουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα την πρόσληψη των Μελών της Συγκλήτου, των βουλευτών ή των πολιτών που συνθέτουν τις κοινοβουλευτικές συνελεύσεις· κοινοποιούν τις ειδοποιήσεις σύγκλησης συνεδρίου, ορίζουν τον τόπο συνέλευσης, εγγυώνται την ελευθερία των διαβουλεύσεων, και - όποτε είναι απαραίτητο - προϊστάται στις εκλογές που διενεργεί ο λαός σε αυτές τις συνόδους. — Το Κράτος έχει εντός των Δικαστηρίων έναν εκπρόσωπο, που φέρει την ευθύνη της υπεράσπισης των γενικών συμφερόντων της κοινωνίας, καθώς αυτά τα συμφέροντα θα στερούνταν υπερασπιστών.

Στις δημοκρατίες, όπου ο λαός είναι κυρίαρχος, είναι συχνά ιδιώτες αυτοί που αναλαμβάνουν τον ρόλο της εισαγγελικής αρχής και γίνονται έτσι δημόσιοι κατήγοροι. Στις τυραννικές κυβερνήσεις ενθαρρύνεται συχνά η πρακτική της κατάδοσης. Το Κράτος παρεμβαίνει επίσης στον διορισμό των δικαστικών λειτουργών και στην εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων. Επειδή ακριβώς η Εκκλησία είχε ανάγκη να καταφύγει στον κοσμικό βραχίονα της τα εκκλησιαστικά δικαστήρια έχασαν σταδιακά τη σπουδαιότητά τους και κατέληξαν να εξαφανιστούν δίνοντας την θέση τους στη Βασιλική δικαστική εξουσία. — Τα εκτελεστικά όργανα βρίσκονται σε άμεση εξάρτηση από το Κράτος, μιας που δεν έχουν άλλη εξουσία ούτε άλλες λειτουργίες παρά αυτές που τους έχουν χορηγηθεί από το Κράτος. Μιας που πρέπει να είναι σε διαρκή επικοινωνία με την κεντρική εξουσία, υπάρχει ένα ολόκληρο σύνολο κανόνων και συνηθειών που πρέπει να υιοθετήσουν για να διατηρήσουν αυτές τις επίσημες κυβερνητικές σχέσεις.

Όλες οι απαραίτητες ενέργειες προς αυτό τον σκοπό, συνιστούν τα διοικητικά ζητήματα τα οποία, εξαιτίας της σπουδαιότητάς τους, συγκροτούν μία ειδική κατηγορία. — Μία από τις πιο σημαντικές αρμοδιότητες των αρχηγών Κρατών είναι να διοικούν τα στρατεύματά ή τουλάχιστον να ορίζουν τους διοικητές τους. Συχνά αυτές οι επιλογές δεν υποτάσσονται σε κανένα προκαθορισμένο κανόνα, πράγμα το οποίο αφήνει στην Κυβέρνηση μια μεγάλη ελευθερία κινήσεων και της προσδίδει στη συνέχεια μια μεγάλη εξουσία. Η εξωτερική

πολιτική είναι επίσης ένα από τα προνόμια της εκτελεστικής εξουσίας. Οι αρχηγοί Κρατών είναι κατά μία έννοια μια προσωποποίηση της κοινωνίας και σε αυτούς είναι που απευθύνονται οι ξένοι πρεσβευτές. Αν και δεν επιλέγουν πάντα τον πόλεμο, έχουν τουλάχιστον την ευθύνη να τον κηρύττουν και να εγγυώνται την ειλικρίνεια των συνθηκών ειρήνης. — Η πολιτική εμπλέκεται συχνά με τη θρησκεία. Η εξουσία, που διαθέτει την δύναμη, επιχειρεί να διαφύγει από τον έλεγχο του κλήρου προσπαθώντας να σταματήσει τις καταπατήσεις των ορίων του και να περιορίσει την ανεξαρτησία του. Τα μέσα που χρησιμοποιεί για να περιορίσει τους κληρικούς αυστηρά μέσα στον πνευματικό τους τομέα είναι να αρνείται την στήριξη της σε κάθε καταχρηστική ενέργεια (για παράδειγμα στις αποφάσεις των εκκλησιαστικών δικαστηρίων), έπειτα να παρεμβαίνει στο διορισμό των κληρικών ή των επισκόπων, και τέλος να εποπτεύει τα υπάρχοντά τους. Η θρησκευτική πολιτική είναι γεμάτη από ποικίλα, περίεργα και σημαντικά γεγονότα. — Το Κράτος, κυρίως όταν υπόκειται στην επιρροή της ιερατικής τάξης, παίρνει το δικαίωμα να ελέγχει τους καρπούς του πνεύματος. Ασκεί μία λογοκρισία περισσότερο ή λιγότερο αυστηρή πάνω στις επιστημονικές θεωρίες, στα φιλοσοφικά συστήματα, στο θέατρο, στο βιβλίο, στους λόγους που εκφωνούνται δημόσια, στον τύπο, στη ζωγραφική και στις άλλες μορφές της τέχνης. Αυτό το δικαίωμα εποπτείας το έχει από το νομοθέτη, ο οποίος, γνωρίζοντας την επίδραση των ιδεών πάνω στις πράξεις, θέλησε να σπλίσει την εξουσία ενάντια στους καρπούς του πνεύματος, που είναι βλαβεροί για την τάξη, την ηθική ή ακόμα και για τα επίσημα δόγματα. Ο Γαλιλαίος φυλακίστηκε επειδή αποφάνθηκε ότι η Γη δεν ήταν ακίνητη στο κέντρο του κόσμου· η κίνηση λίγο έλειψε να καταδικαστεί στην Σορβόνη· οι αιρετικοί καίγονταν με επισημότητα στο Μεσαίωνα...

Το Κράτος δεν ασκεί μόνο ένα δικαίωμα λογοκρισίας και καταστολής, αλλά και ενθαρρύνει κάθε καλλιτεχνική, επιστημονική και φιλοσοφική εκδήλωση που είναι σε αρμονία με τον κοινωνικό του προσανατολισμό. Εξ'ού, οι διάφοροι αυτοί θεσμοί επίσημου χαρακτήρα, που έχουν ως σκοπό τη διαφύλαξη του πνευματικού και ηθικού μεγαλείου της κοινωνίας: ανώτερες σχολές, ινστιτούτα, ακαδημίες, επίσημοι διαγωνισμοί, κλπ. — Η εκπαίδευση των παιδιών βρίσκεται στα χέρια του Κράτους ή τουλάχιστον χορηγείται κάτω από τον έλεγχο του. Είναι το Κράτος που κανονίζει τα προγράμματα σπουδών, που διεξάγει τις εξετάσεις και που δίνει αξία στα διπλώματα. — Η ενεργή πολιτική — εάν αφαιρέσουμε τη νομοθεσία και την δικαιοσύνη — εμπλέκεται αμυδρά στα θέματα τα εργασιακά και του εμπορίου. Ωστόσο, όταν δίνει στήριξη υπέρ μιας συγκεκριμένης τάξης, η εξουσία έχει, στην εφαρμογή των νόμων, μία τάση εύνοιας προς αυτή την τάξη.

Έτσι σε μια δημοκρατία όπου κυριαρχεί το εργατικό στοιχείο, οι εργατικές διεκδικήσεις έχουν την ελευθερία να λαμβάνουν χώρα πιο φανερά, και αν αυτές οι διεκδικήσεις δεν βρίσκουν έκδηλες συμπάθειες, τουλάχιστον δεν συναντούν σκληρές καταστολές που τις απειλούν κάτω από ένα αριστοκρατικό καθεστώς. Οι ίδιες παρατηρήσεις πρέπει να γίνουν σχετικά με το εσωτερικό ή το διεθνές εμπόριο. Οι νόμοι ή οι συνθήκες που το διέπουν εξαρτώνται είναι αλήθεια, από το Κράτος, αλλά από το Κράτος αν το θεωρήσουμε περισσότερο ως νομοθέτη παρά ως εκτελεστική εξουσία. Σε αυτή τη τελευταία δεν ανήκει παρά μόνο το δικαίωμα να εφαρμόζει με περισσότερη ή λιγότερη αυστηρότητα τους νόμους, τους κανονισμούς και τις συνθήκες. — Τέλος, ένα από τα πιο επιτακτικά καθήκοντά του Κράτους είναι να καταστέλλει την αγυρτεία, να ανακουφίζει από τα δεινά, και να διασφαλίζει την κοινωνία ενάντια στις εγκληματικές επιθέσεις: εξ'ού η οργάνωση της Αστυνομίας, η δημιουργία των νοσοκομείων, η συντήρηση και η φρούρηση των φυλακών.

Αυτή η ταξινόμηση δεν είναι ακόμα πλήρης, μιας που οι κοινωνικές τάξεις, αν και είναι διακριτές, δεν είναι ωστόσο ανεξάρτητες, και μέσα από τις αμοιβαίες σχέσεις τους τείνουν να σχηματίζουν ένα σύνολο. Ωστόσο είναι η εκτελεστική εξουσία αυτή που συμβολίζει καλύτερα αυτή την ενότητα. Είναι κατά κάποιο τρόπο η συνειδηση όπου αντηχούν όλες οι διαφορετικές εντυπώσεις, η κεντρική δύναμη που έχει ως στόχο την αρμονία του κοινωνικού συνόλου. Ο ρόλος της είναι να αμβλύνει τις διαμάχες ιδιωτικών συμφερόντων και να οραματίζεται αυτά τα ανώτερα συμφέροντα τα οποία ενώ είναι κοινά σε ολόκληρη την Κοινωνία, θα υπήρχε κίνδυνος να παραμεληθούν, επειδή αυτά καθαυτά δεν ενδιαφέρουν καμία συγκεκριμένη τάξη.

Αυτό που είναι υπόθεση της πολιτικής αν την θεωρήσουμε ως μία τέχνη, δεν είναι να

μετρήσει τη νόμιμη έκταση αυτής της ενέργειας. Αλλά, χωρίς να πρέπει να αποφανθεί σχετικά με την αξία του σοσιαλισμού ή του ατομικισμού, να διαπιστώσει απλώς αυτό που γίνεται συνήθως στη πραγματικότητα.

Πέρα από τις αρμοδιότητες που αναφέρθηκαν πιο πάνω, η εκτελεστική εξουσία φαίνεται να έχει ως κύρια λειτουργία — αυτό να ειπωθεί χωρίς ειρωνεία — να συλλέγει τους φόρους και να τους δαπανεί. Τους δαπανεί προς όφελος της για να ενισχύσει το κύρος που είναι απαραίτητο για την εξουσία της, και επίσης προς το κοινό όφελος, για διάφορα έργα όπως η κατασκευή δρόμων, η διάνοιξη καναλιών ή τα έργα οχύρωσης.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

CHAPITRE V

CLASSIFICATION DES FAITS SOCIAUX

Dans tout ce qui précède on s'est plus particulièrement attaché à décomposer les Sociétés en leurs éléments constitutifs, c'est-à-dire en classes distinctes ; à montrer la manière dont la nature de chacune d'elles peut être déterminée ; à indiquer les lois qui régissent leurs actions et leurs réactions mutuelles. L'étude a ainsi porté de préférence sur les agents et sur les causes, parce que cette marche semblait la meilleure pour atteindre les faits sociaux qui sont les résultats de ces agents. Ou plutôt il existe deux sortes de faits sociaux: les uns résident dans les hommes appartenant à un même groupe social et, de nature psychologique, consistent surtout en sentiments, idées, croyances et volontés ; les autres, de nature matérielle, sont les produits de l'activité de ces groupes et sont plus spécialement appelés faits sociaux.

Que sont ces faits ?

La définition définitive qu'on s'interdisait de poser au début, semble maintenant pouvoir être légitimement établie. Elle ressort de l'exposition antérieure et pourrait être ainsi énoncée: «Les Faits sociaux sont les « phénomènes sensibles qui résultent de l'activité des «classes — activité déterminée et par la nature propre « à chacune d'elles, et par les rapports que ces classes ont entre elles et avec l'étranger ».

Cette définition permet de procéder à une énumération des faits sociaux plus méthodique et plus sûre que celle qui avait été présentée provisoirement. Chaque classe est caractérisée par un genre d'activité propre, et par suite elle donne naissance à une catégorie de faits déterminés. Si l'on suit l'ordre dans lequel les classes sociales ont été énumérées, on trouve les catégories suivantes de faits correspondants.

1° Les Lois qui émanent du pouvoir législatif.

Cette simple manière de rattacher les lois aux agents qui les produisent sert à dissiper toutes les équivoques auxquelles ce mot donne lieu. Ainsi la fameuse

définition de Montesquieu « Les lois sont les rapports nécessaires qui dérivent de la nature des choses » est une définition trop générale. Elle a la prétention de s'appliquer à tout. Mais en réalité elle confond deux ordres de choses radicalement distinctes : les choses matérielles où domine la fatalité aveugle, les choses de l'esprit où par la persistance et la multiplicité des idées la volonté échappe au pur automatisme. Il est « nécessaire » que le concours des forces tangentielles et attractives lance les planètes dans une courbe elliptique ; que le météore ou la pomme détachée de l'arbre tombent sur le sol en parcourant des espaces proportionnels aux carrés des temps employés à les parcourir ; que sous l'action de l'humidité le fer se couvre de rouille dans les proportions déterminées par la formule $FE^2 O^3$; que dans les conditions normales le foie secrète la bile et exerce sa fonction glycogénique. On pourrait dire encore que cette nécessité s'applique aux animaux inférieurs, qui par une sorte de « disposition de machine » accomplissent d'une manière uniforme les actes nécessaires à la conservation de l'individu et de l'espèce. C'est ainsi que l'araignée, mue par un instinct bien des fois séculaire, tisse sa toile et s'empare du moucheron qui en agite les fils. Mais dans la société il n'y a pas d'êtres qui, par le privilège d'une organisation spéciale, soient chargés d'élaborer les lois comme l'araignée tisse sa toile ou comme le foie secrète la bile. Mettre sous un même mot des choses aussi différentes ce n'est pas généraliser, c'est risquer en effaçant les distinctions légitimes de tout confondre.

Les lois — considérées comme l'expression de la volonté des Législateurs — consistent essentiellement dans des ordres accompagnés de sanctions en cas de désobéissance. C'est la définition telle qu'elle est donnée par les jurisconsultes Bentham et Austin. « Une loi, disent-ils, est un ordre d'un genre particulier, adressé « par un supérieur politique ou souverain à son inférieur politique ou sujet. Il impose à celui-ci une « obligation ou devoir et le menace d'une pénalité ou « sanction en cas de désobéissance » (1). La volonté et la puissance du Législateur sont la source de la *Justice* et du *Droit* considérés non au point de vue abstrait et idéal, mais dans leur réalité positive.

Est-ce à dire que cette volonté soit capricieuse et échappe à toute détermination scientifique ?

Une pareille contingence n'existe pas, puisque cette volonté dépend de la nature des hommes qui ont disposé du pouvoir législatif dans une société et à une époque déterminées — la nature, c'est-à-dire l'ensemble des inclinations, des idées, des croyances et des qualités du caractère. D'ailleurs ces Législateurs ne ressemblent pas aux Dieux d'Epicure qui vivaient hors du monde et loin de ses agitations.³ Mais ils subissent dans une mesure plus ou moins grande les influences des autres classes, qui toutes tendent soit à la conservation des lois actuelles, soit à des changements, d'après leurs intérêts ou leur idée de justice, et qui exercent une pression d'autant plus efficace qu'elles disposent de ressources plus importantes. Les chefs d'Etat demandent qu'on protège leur autorité, et qu'on les arme de pouvoirs capables de briser facilement toutes les résistances : pour eux, la justice

³ Cité- par Summer Maine, Etudes sur l' Histoire de Droit, P. 19 de la Trad. Française.

consiste à commander et à être obéis. — Les juges, chargés d'appliquer les lois, se croient les interprètes les plus autorisés de la justice : ils réclament l'indépendance ou même demandent, comme un droit, le contrôle sur la législation. — Les Militaires voient la justice dans une rigoureuse subordination et dans l'obéissance passive : habitués au commandement, ils souffrent difficilement un pouvoir civil supérieur. — Les Prêtres ont de plus hautes prétentions. Ils ont en dépôt la vérité divine : par suite, la justice c'est d'accorder la prééminence aux détenteurs de cette vérité et de se soumettre à leurs décrets, expression de la volonté divine. — Les poètes, les littérateurs, les savants, les philosophes se réclament de la raison et se constituent les défenseurs de l'idéal. Dépourvus de tout pouvoir effectif, ils agissent cependant par la puissance des idées et par la séduction du beau, du vrai et du bien. Ils favorisent les aspirations des classes qui, dès qu'elles le peuvent, abritent leurs revendications derrière les hautes conceptions de ces intelligences d'élite. De plus, ils influent sur les législateurs officiels, qui, représentants de la justice, ne peuvent longtemps la maintenir en opposition avec les peintures du beau, du vrai et du bien telles qu'elles sont répandues dans le public. — Les femmes, en tant qu'elles ont des intérêts distincts de ceux de l'homme, luttent au nom de la justice contre les dispositions légales qu'elles jugent oppressives. — Les travailleurs des champs se font aussi législateurs. Dans les veillées d'hiver, sous le manteau de la cheminée, ils suppriment les corvées, diminuent les tailles, et, quand leurs plaintes sont transmises par des intermédiaires officieux ou des représentants légaux, ils peuvent dans une certaine mesure influencer sur les dispositions législatives. — Les revendications ouvrières ne datent pas seulement de notre époque. Elles se sont produites de tout temps sous des formes diverses mais facilement reconnaissables. Dans l'antiquité le travail manuel était réservé aux esclaves, et les esclaves demandaient l'affranchissement. Au moyen-âge, les compagnons protestaient contre les corporations fermées et demandaient que par leur suppression une égale liberté fût accordée à tous. A notre époque, les classes ouvrières s'agitent plus fortement que jamais. Or peut-on douter que leurs plaintes, les plaidoyers fougueux de leurs partisans et les grèves multipliées n'agissent sur les législateurs et ne les portent à chercher la clé de la question sociale? — D'un autre côté, les patrons font des efforts opposés et cherchent à maintenir leurs avantages ou leurs privilèges. — Quant aux commerçants ils réclament ordinairement la liberté et demandent que l'Etat se mêle le moins possible de leurs affaires commerciales. — Il n'est pas jusqu'aux Pauvres qui, par leur misère et leurs souffrances, n'émeuvent les législateurs et ne les sollicitent à frapper des taxes spéciales en leur faveur, ou à créer des établissements d'assistance publique. Et enfin les Criminels eux-mêmes trouvent des défenseurs qui contribuent à adoucir les rigueurs de la loi et parfois à énerver la répression.

Les lois se distribuent en espèces suivant les catégories de personnes auxquelles elles s'appliquent. Ainsi en suivant l'énumération des classes sociales, on trouve successivement: Les lois *politiques* qui règlent les droits des citoyens participant dans une plus ou moins grande mesure à la confection des lois ; les lois *judiciaires* qui président à l'organisation des Tribunaux, délimitent l'étendue de leur juridiction,

et fixent les formes que les juges doivent suivre dans la poursuite des affaires, dans l'instruction, dans les débats et dans les jugements; les lois *Constitutionnelles* qui déterminent la forme du gouvernement, et fixent les conditions à remplir pour que les chefs d'Etat soient mis en possession du pouvoir exécutif; les lois *Administratives* qui attribuent aux agents exécutifs un pouvoir déterminé et règlent ses conditions d'exercice ; les lois *Militaires* qui ont pour objet le recrutement de l'armée, la durée du service, la solde, l'armement, les règles de l'avancement, la discipline... Les lois *relatives au Clergé* fixent les rapports entre l'Eglise et l'Etat. Puis viennent les lois sur la *Presse* et sur les diverses manifestations littéraires et artistiques ; les lois sur la constitution de la *famille*, sur les mariages (qui intéressent surtout la femme) et sur l'éducation des enfants; les lois sur la propriété du *sol*, sur les contrats de vente, sur les héritages et les donations ; les lois *ouvrières* qui règlent les conditions du travail ou laissent les règlements à la discrétion des industriels ; les lois *commerciales* qui interviennent dans les rapports des commerçants entre eux ou avec leur clientèle, et qui ont pour objet la répression des fraudes, des falsifications ou de la concurrence déloyale ; enfin les lois sur le *paupérisme* et la criminalité qui s'efforcent d'apporter des remèdes à ces deux maladies sociales.

2° La *Justice* telle qu'elle est rendue dans les Tribunaux par des juges préposés à cet effet. Le propre du Législateur, c'est de donner des ordres, mais des ordres généraux s'appliquant à toute la catégorie de personnes qui se trouvent dans les conditions déterminées par la formule même de la loi. L'office du juge est d'examiner les cas particuliers soumis à sa juridiction, et de décider s'ils rentrent ou non dans la loi générale.

Cette décision est l'acte essentiel du juge, mais elle est préparée par un ensemble d'actes subordonnés, ensemble qui constitue la Procédure. Ces actes sont les suivants : 1) la *Plainte* qui provoque l'activité judiciaire à s'exercer, et qui vient soit des particuliers soit de l'autorité publique. Si cette déclaration manque et que les particuliers ou leur famille cherchent à obtenir eux-mêmes la réparation du préjudice causé, l'acte ne rentre pas dans la catégorie des faits judiciaires, mais devient un acte de vengeance, un recours à la force, une sorte de guerre privée qui rompt le lien social. 2) l' *Instruction* ou *enquête* qui, dans son sens général, consiste à s'assurer de la vérité des faits allégués dans la plainte. Ici les deux parties adverses sont aux prises, et, dans cette lutte, chacune s'efforce d'apporter le genre de preuves qui, selon toute vraisemblance, agira avec le plus d'efficacité sur l'esprit du juge.

Ces preuves sont, ou des témoignages, appuyés soit sur le nombre des témoins, soit sur la solennité des serments ; ou des écrits ; ou des faits capables de fournir des indices sur la question en litige (par exemple les expertises des médecins et des chimistes en matière d'empoisonnement). 3) Les *Débats* qui se produisent en présence des juges appelés à prononcer le jugement, du représentant de l'autorité chargée, (quand il y a lieu, de soutenir l'accusation ; de l'inculpé ou des parties (qui ont entre elles un litige ; des avoués et des avocats, choisis à cause de leur habileté pour présenter la défense de leurs clients; et enfin du public qui, de fait, surveille la régularité de l'action et, par la force de son opinion, garantit la liberté de la défense.

C'est ensuite qu'intervient le jugement avec les divers considérants ou motifs qui l'accompagnent et l'expliquent. Parmi tous les jugements rendus par les Tribunaux, une place à part doit être réservée aux arrêts prononcés par les Cours Souveraines, arrêts qui font ensuite autorité et servent de guides aux jurisconsultes dans tous les cas analogues.

Les *faits judiciaires* résultent de l'activité de la classe sociale constituée par les juges et les hommes de loi. Les variations que ces faits éprouvent à travers les âges et suivant la diversité des pays, correspondent à des variations dans la nature du caractère propre à ces juges et à ces gens de loi. Dans la période franque de notre histoire, les juges, persuadés de la nécessité d'une intervention divine pour le triomphe de la justice, recouraient ordinairement à diverses épreuves qui permettaient à Dieu de manifester sa volonté : de là l'habitude du serment, des ordales et du combat judiciaire. Plus tard, le droit romain reprit son antique prépondérance, et les juges imbus d'un nouvel esprit laissèrent tomber en désuétude une procédure vieillie : ils n'attribuèrent la valeur de preuves qu'aux faits positifs qui ont un rapport direct avec la cause, et qui peuvent servir d'indices probables ou certains, d'après les lois connues de la nature ou de l'homme.

Il n'est pas nécessaire d'examiner des périodes différentes pour constater le lien de dépendance qui unit les faits judiciaires au caractère du juge. Ce rapport de causalité apparaît manifestement, quand on compare entre elles des juridictions différentes. A notre époque, le Jury des cours d'assises, les tribunaux civils et les conseils de guerre sont animés d'un esprit différent.

Les Jurés inclinent trop vers l'indulgence, tandis que les juges professionnels sont plus portés à la sévérité. Quant aux tribunaux militaires, ils exagèrent encore cette rigueur, et n'apportent pas dans toutes les opérations judiciaires la compétence que pourraient montrer des juges, familiarisés avec les enquêtes et habitués à apprécier la valeur des témoignages et la force des preuves.

³⁰ *Faits Politiques*. On peut appeler de ce nom les faits qui procèdent des chefs d'Etat et des fonctionnaires chargés du pouvoir exécutif. La loi est abstraite : elle fixe les conditions déterminantes d'un droit ou d'une obligation. C'est l'office propre du Gouvernement d'assurer l'exécution de la loi, en maintenant rigoureusement l'ordre prescrit par le législateur. Pour que la volonté législative soit fidèlement suivie, il est nécessaire de s'assurer que, dans tous les cas particuliers, les conditions requises à l'obtention d'un droit ont été remplies, et que, d'un autre côté, personne de ceux qui doivent être soumis à une obligation n'échappe aux charges légitimes. Aussi l'âge, le sexe, la qualité des parents, le mariage, le nombre des enfants et tout ce qu'on désigne sous le nom d'état civil jouent un grand rôle dans toutes les sociétés. Voilà pourquoi les gouvernements s'attachent par différents moyens à posséder des renseignements exacts sur les citoyens et leurs familles. A Rome, on avait recours à des recensements quinquennaux. A notre époque, on se sert de registres spéciaux tenus dans toutes les mairies par les officiers de l'Etat civil.

Pour procéder à une énumération des principaux faits qui rentrent dans cette catégorie, il suffit encore de parcourir les différentes classes sociales, en observant les rapports qui lient chacune d'elles avec le Gouvernement.

L'action gouvernementale ne s'exerce pas toujours avec la même force, mais elle s'étend sur tout, quoiqu'à des degrés divers.

Les chefs d'Etat, dans les différentes formes de la monarchie, prennent à la confection des lois une part très large et souvent prépondérante : ils nomment les membres de leur conseil et choisissent les jurisconsultes auxquels ils accordent leur confiance. Alors même que la distinction des pouvoirs existe, les chefs d'Etat ont pour rôle de veiller au recrutement régulier des Sénateurs, des députés ou des citoyens composant les assemblées délibérantes ; ils adressent les convocations, fixent les lieux de réunion, garantissent la liberté des délibérations, et — quand il y a lieu — président aux élections que le peuple fait dans ces comices. — L'Etat a dans les Tribunaux un représentant qui est chargé de la défense des intérêts généraux de la société, alors que ces intérêts ne trouveraient point de défenseurs. Dans les démocraties, où le peuple est souverain, ce sont souvent des particuliers qui jouent le rôle du ministère public en se faisant accusateurs. Dans les gouvernements tyranniques la délation est souvent encouragée. L'Etat intervient aussi dans la nomination des magistrats et dans l'exécution des jugements. C'est précisément parce que l'Eglise avait besoin de recourir au bras séculier que les officialités perdirent progressivement leur importance et finirent par disparaître devant les juridictions royales. — Les agents exécutifs sont dans une dépendance directe de l'Etat, puisqu'ils n'ont d'autre autorité et d'autres fonctions que celles conférées par l'Etat. Comme ils doivent être en communication permanente avec le pouvoir central, il y a tout ensemble de règles et d'habitudes à adopter pour entretenir ces relations officielles. Tous les actes nécessaires pour cela constituent les faits administratifs qui, à cause de leur importance, forment une catégorie spéciale. — Une des attributions les plus importantes des chefs d'Etat est de commander les armées ou du moins de désigner les commandants. Souvent ces choix ne sont soumis à aucune règle fixe, ce qui laisse au Gouvernement une grande latitude et par suite lui confère une grande puissance. Les relations étrangères sont encore une des prérogatives du pouvoir exécutif. Les chefs d'Etat sont en quelque sorte une personnification de la société et c'est à eux que s'adressent les ambassadeurs étrangers. S'ils ne décident pas toujours la guerre, ils sont du moins chargés de la déclarer et de garantir la sincérité des traités de paix. — La politique se mêle souvent à la religion. Le pouvoir, qui dispose de la force, cherche à se soustraire à la domination du clergé en s'efforçant d'arrêter ses empiétements et délimiter son indépendance. Les moyens qu'il emploie pour renfermer strictement les prêtres dans leur domaine spirituel, sont de refuser son appui à toute action abusive (par exemple aux jugements des tribunaux ecclésiastiques), puis d'intervenir dans la nomination des prêtres ou des évêques, et enfin d'exercer une surveillance sur leurs biens. La *politique religieuse* est féconde en faits variés, curieux et importants. — L'Etat, surtout quand il subit l'influence de la classe sacerdotale, se donne le droit de contrôler les productions de l'esprit. Il exerce une censure plus ou moins sévère sur les théories scientifiques, sur les systèmes philosophiques, sur le théâtre, sur le livre, sur les discours prononcés en public, sur la presse, sur les dessins et les autres manifestations de l'art. Ce droit de surveillance il le tient du législateur, qui,

sachant l'influence des idées sur les actes, a voulu armer le pouvoir contre les productions de l'esprit, nuisibles à l'ordre, à la morale ou même aux doctrines officielles. Galilée fut emprisonné pour avoir affirmé que la Terre n'était pas immobile au centre du monde ; la circulation fut sur le point d'être condamnée en Sorbonne ; les hérétiques étaient brûlés en grande pompe au moyen-âge... L'Etat n'exerce pas seulement un droit de censure et de répression, mais il accorde des encouragements à toutes les manifestations de l'art, de la science et de la philosophie qui sont en harmonie avec sa direction sociale. De là ces diverses institutions d'un caractère officiel, qui ont pour but de sauvegarder la grandeur intellectuelle et morale de la société: hautes écoles, instituts, académies, concours officiels, etc. —L'éducation des enfants est entre les mains de l'Etat ou du moins se donne sous son contrôle. C'est l'Etat qui règle les programmes d'études, qui préside aux examens et qui attribue de la valeur aux diplômes. —La politique active — si l'on fait abstraction de la législation et de la justice — intervient faiblement dans les questions de travail et de commerce. Cependant, quand il prend son point d'appui dans une classe déterminée, le pouvoir a, dans l'application des lois, une tendance à favoriser cette classe. Ainsi dans une démocratie où domine l'élément ouvrier, les revendications ouvrières ont la liberté de se produire plus ouvertement, et, quand elles ne trouvent pas des sympathies manifestes, elles ne rencontrent pas du moins les répressions rigoureuses qui les menacent sous un régime aristocratique. Les mêmes remarques sont à faire pour le commerce intérieur ou international. Les lois ou conventions qui le régissent dépendent, il est vrai, de l'Etat, mais de l'Etat envisagé plutôt comme législateur que comme pouvoir exécutif. A ce dernier n'appartient le droit que d'appliquer avec plus ou moins de rigueur les lois, règlements et conventions. — Enfin un des devoirs les plus impérieux de l'Etat est de réprimer le vagabondage, de soulager les misères et de garantir la société contre les attaques des criminels : de là l'organisation de la police, la création des hôpitaux, l'entretien et la garde des prisons.

Cette énumération n'est pas encore complète, car les classes, tout en étant distinctes, ne sont cependant pas indépendantes, et par leurs relations mutuelles tendent à former un tout. Or c'est le pouvoir exécutif qui symbolise le mieux cette unité. Il est en quelque sorte la conscience où viennent retentir toutes les impressions diverses, la force centrale qui vise à l'harmonie de l'ensemble. Son rôle est de modérer les conflits d'intérêts privés et de songer à ces intérêts supérieurs qui, tout en étant communs à la Société tout entière, risqueraient d'être négligés, parce qu'ils n'intéressent en propre aucune classe particulière.

Il ne s'agit pas de mesurer l'étendue légitime de cette action, ce qui est l'affaire de la politique considérée comme un art. Mais, sans avoir à se prononcer sur les mérites du socialisme ou de l'individualisme, il suffit de constater ce qui se produit le plus ordinairement dans la réalité.

Outre les attributions énoncées plus haut, le pouvoir exécutif semble avoir pour fonction principale — ceci soit dit sans ironie — de recueillir les impôts et de les dépenser. Il les dépense pour lui afin de rehausser le prestige indispensable à son

autorité, et aussi pour le public, en des travaux divers comme la construction des routes, le creusement de canaux et les travaux de fortification.

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Σχολιασμός μεταφραστικής εντολής

Ο Α. Bauer, με το συγκεκριμένο έργο επιχείρησε να ρίξει φως στα κοινωνικά ζητήματα, να τα ταξινομήσει, να τα συνδέσει με τις κοινωνικές τάξεις, να παρουσιάσει τις διαφορούμενες και ενίοτε περίπλοκες πλευρές τους, να εξηγήσει ορισμένες διαχρονικά εύθραυστες παραμέτρους τους. Σύμφωνα με τον Α. Bauer, η δημοκρατία εξαρτάται πλήρως από τις κοινωνικές τάξεις μιας που αποτελούν τους βασικούς πυλώνες της. Μια ταξινόμηση, οπότε, των κοινωνικών τάξεων καθώς και των κοινωνικών ζητημάτων που τις διέπουν θα βοηθούσε σημαντικά στην εδραίωση της Δημοκρατίας, μιας Δημοκρατίας που δοκιμάστηκε σκληρά για μεγάλο χρονικό διάστημα και για την οποία χρειάστηκε να δοθούν πολλές μάχες.

Είναι οπότε φανερό ότι το έργο αυτό έχει διαχρονικά μεγάλο ενδιαφέρον, μιας που η Δημοκρατία και οι κοινωνικές τάξεις βρίσκονται αντιμέτωπες με πολλούς κινδύνους σε παγκόσμιο επίπεδο, ακόμη και στις μέρες μας (τρομοκρατία, ανισότητα, ρατσισμός, διακρίσεις, οικονομικές κρίσεις, νεοναζισμός). Η μετάφραση αυτής της μελέτης στα ελληνικά, θα μπορούσε να ενδιαφέρει διάφορες ειδικότητες επιστημόνων όπως: νομικούς, κοινωνιολόγους, πολιτικούς, ιστορικούς καθώς και κάθε αναγνώστη με παρόμοια ενδιαφέροντα, δεδομένου ότι ταξινομώντας τα κοινωνικά ζητήματα και συνδέοντάς τα με τις κοινωνικές τάξεις της εποχής του Α. Bauer, διαπιστώνουμε πόσα έχουν αλλάξει και από την άλλη πόσα παραμένουν διαχρονικά ίδια στην εποχή μας.

Ανάλυση του κειμένου – πηγή

Το συγκεκριμένο κείμενο – πηγή ως ένα κείμενο που γράφτηκε το 1902 από έναν συγγραφέα που ήταν καθηγητής ρητορικής και φιλοσοφίας και το οποίο πραγματεύεται ένα εξ ορισμού ακανθώδες και περίπλοκο θέμα. Πρόκειται για ένα υπερ – αναλυτικό κείμενο, πυκνό σε νοήματα με μακροπεριοδο λόγο, όπου εναλλάσσονται μέσα στην ίδια φράση, επεξηγήσεις παραθέσεις και παραδείγματα, με σημεία στίξης που συχνά δεν λειτουργούν βοηθητικά. Σε λεξιλογικό επίπεδο είναι ένα προσεγμένο κείμενο με γλώσσα που ξεχωρίζει για την χρήση όρων και εννοιών σχετικών με κοινωνικά, πολιτικά και ταξικά θέματα. Σε επίπεδο σύνταξης χαρακτηρίζεται από μία περιπλοκότητα, η οποία δημιούργησε προβληματισμούς στη

μετάφραση. Ένα κείμενο μεστό περιεχομένου, με αναλυτική δομή, με ένα σύστημα οργάνωσης, απαρίθμησης και αναφοράς αρκετά περίπλοκο στην κατανόηση (π.χ. κοινωνικές τάξεις και κοινωνικά ζητήματα) κυρίως λόγω του πλουραλισμού των ιδεών και των θεμάτων που προσεγγίζει, ο οποίος είναι ωστόσο απαραίτητος σε τέτοιου είδους κοινωνικές μελέτες.

Μεταφραστικά προβλήματα

Κατά την εκπόνηση του μεταφράσματος προέκυψαν διάφοροι προβληματισμοί σε λεξικό, υπερλεξικό και πραγματολογικό επίπεδο, σε επίπεδο κειμενικής ισοδυναμίας καθώς και σε ζητήματα ορολογίας:

- 1) Λεξικό επίπεδο: Πρόκειται για μεταφραστικά προβλήματα που προκύπτουν από έλλειψη αντιστοιχίας σε λεξικό επίπεδο μιας που τα νοήματα μιας γλώσσας μπορεί να διαφέρουν από αυτά μιας άλλης (Baker, 2018, In other words: A coursebook on translation, page 17). Στο κείμενο πηγή για παράδειγμα, με προβλημάτισε ως προς την απόδοσή της η λέξη *faits* από την έκφραση “*faits sociaux*”. Θα μπορούσε να μεταφραστεί ως γεγονότα, θέματα ή ζητήματα. Επιλέχθηκε η λέξη *ζητήματα* που κρίθηκε πιο δόκιμη λαμβάνοντας υπόψη το στόχο του συγγραφέα. (βλ σχολιασμό μεταφραστικής εντολής).
- 2) Υπερλεξικό επίπεδο: Πρόκειται για προβλήματα που προκύπτουν από τον συνδυασμό των λέξεων με άλλες λέξεις σχηματίζοντας έτσι ιδιωματικές εκφράσεις ή παγιωμένες εκφράσεις (Baker, 2018, In other words: A coursebook on translation, page 58). Η έκφραση *travailleurs des champs*, δεν θα αποδιδόταν ορθά ως αγρότες ή εργάτες των χωραφιών στο κείμενο στόχο, μιας που στα ελληνικά συνηθίζεται η χρήση της παγιωμένης έκφρασης *εργάτες της γης*.
- 3) Επίπεδο κειμενικής ισοδυναμίας (textual equivalence) : Εδώ πρόκειται για προβλήματα που αναδύονται όταν επιχειρούμε να συνδέσουμε μία φράση με το περιβάλλον της, έτσι ώστε να υπάρχει μία απρόσκοπτη ροή πληροφοριών ανάμεσα στο κείμενο πηγή και το κείμενο στόχο (Baker, 2018, In other words: A coursebook on translation, page 138). Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η έκφραση του κειμένου – πηγή “*Dans les veillées d'hiver*” που αποδόθηκε στο κείμενο – στόχο ως *στα χειμωνιάτικα αποσπερίσματα*, δίνοντας παράλληλα μία επεξηγηματική ΣτΜ στον αναγνώστη, μιας που στα ελληνικά οι λέξεις ξενύχτια ολονυχτίες ή αγρυπνίες δεν αποδίδουν την έννοια του πρωτοτύπου.
- 4) Πραγματολογικό επίπεδο: Σε αυτό το επίπεδο αντιμετωπίζονται προβλήματα που αφορούν δυσκολίες στην απόδοση νοημάτων διαπολιτισμικής επικοινωνίας καθώς και η ερμηνεία τους μέσα στο εκάστοτε εννοιολογικό πλαίσιο (Baker, 2018, In other words: A coursebook on translation, page 240-241). Στο σημείο, για παράδειγμα, όπου αναφέρεται ο Γαλιλαίος, η φυλάκισή του και η παρολίγον καταδίκη της θεωρίας του ότι η γη κινείται στη

Σορβόννη, για να γίνει πλήρως κατανοητό και να υπάρξει μία συνοχή στην φράση έγινε πραγματολογική έρευνα ως προς τα γεγονότα και έτσι η φράση “la circulation... en Sorbonne” κατανοήθηκε και αποδόθηκε κατάλληλα.

- 5) Ζητήματα ορολογίας: Λόγω της φύσης του κειμένου – πηγή που αφορά θέματα κοινωνικά, δικαιοσύνης, εκκλησιαστικά, στρατιωτικά και άλλα, πολλοί ήταν οι όροι που προβλημάτισαν ως προς την απόδοσή τους όπως: *accusateurs* = δημόσιοι κατήγοροι.

Επιπλέον σχόλια μεταφραστικών δυσκολιών και αιτιολόγηση τελικών επιλογών.

ΛΕΞΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ (Word level)

1) APXIKO KEIMENO: Classification:

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ: Ταξινόμηση

Το ουσιαστικό “classification” στη γλώσσα στόχο έχει πολλές σημασίες: κατάταξη, ταξινόμηση, κατηγοριοποίηση. Το συγκεκριμένο μεταφραστικό πρόβλημα λεξικού επιπέδου αντιμετωπίστηκε εφαρμόζοντας την θεωρία της Mona Baker, από το βιβλίο In other words, A coursebook on translation, 2018, και πιο συγκεκριμένα από το εδάφιο: Common problems of non equivalence: c) The source language is semantically complex, σελίδες 28-29.

2) Est-ce à dire que cette volonté soit capricieuse

M: ... αυτή η βούληση είναι παράδοξη

Το επίθετο capricieuse δεν θα ήταν δόκιμο να μεταφραστεί ως *ιδιότροπη*, αναφερόμενο στη *βούληση*, σε αντίθεση το *παράδοξη* φαίνεται να ταιριάζει περισσότερο ως χαρακτηρισμός του ουσιαστικού *βούληση*.

3) A.K: les compagnons

M: οι εργαζόμενοι εντός συντεχνιών

Σε αυτό το σημείο, η κατά λέξη μετάφραση *οι συνεργάτες* ή *οι σύντροφοι* δεν αποδίδει πλήρως το νόημα που θέλει να δώσει ο συγγραφέας στη λέξη, μιας που αμέσως μετά μιλάει για τις κλειστές συντεχνίες των οποίων ήταν μέλη.

ΥΠΕΡΛΕΞΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ (Above word level)

4) A.K: activité propre

M: ένα είδος ιδίας δραστηριότητας

Για να αποδοθεί καλύτερα το *propre*, επιλέχθηκε ανάμεσα στα ίδιας και δικιάς της, το ίδιας δραστηριότητας καθώς απέδιδε πιο ορθά την ιδιαιτερότητα που χαρακτηρίζει τις δραστηριότητες κάθε κοινωνικής τάξης.

5) A.K: mue par un instinct bien des fois séculaire

M: κινούμενη πολλές φορές από ένα πανάρχαιο ένστικτο

Το επίθετο *séculaire* μπορεί να μεταφραστεί ως: αιώνιο, αρχέγονο, πανάρχαιο... Προτιμήθηκε το επίθετο πανάρχαιο γιατί θεωρήθηκε πιο δόκιμος ο συνδυασμός του με το ουσιαστικό *ένστικτο*.

6) A.K: en effaçant les distinctions légitimes:

M: απαλείφοντας τις εύλογες διαχωριστικές γραμμές

Στο συγκεκριμένο σημείο, η μετάφραση: οι εύλογες διακρίσεις, θεωρήθηκε μη δόκιμη, καθότι θα μπορούσε να δημιουργήσει ερωτηματικά (διακρίσεις ανάμεσα σε ποιους και τι είδους;). Για αυτό και προτιμήθηκε η ως άνω μετάφραση, η οποία τονίζει ότι δεν πρέπει να γενικεύουμε στην ονομασία των ζητημάτων αλλά να τα διαχωρίζουμε χωρίς να τα συγχέουμε.

7) Les travailleurs des champs

M: Οι εργάτες της γης

Στο σημείο αυτό θα μπορούσαμε να μεταφράσουμε ως *οι εργάτες των χωραφιών* ή λίγο πιο ελεύθερα *οι αγρότες*. Προτιμήθηκε, ωστόσο, η συγκεκριμένη μετάφραση που είναι πιο δόκιμη, σε πραγματολογικό επίπεδο.

8) A.K: à la discrétion des industriels

M: στη διακριτική ευχέρεια των βιομηχάνων

Δεδομένου ότι η μετάφραση *στη διακριτικότητα των βιομηχάνων* δεν θα απέδιδε καθόλου ορθά το νόημα της συγκεκριμένης φράσης (το ουσιαστικό *διακριτικότητα* θα μπορούσε να εκληφθεί με την θετική του σημασία), θεωρήθηκε σκόπιμο να αποδοθεί με μία έκφραση που περιγράφει με πιο σαφή τρόπο την δυνατότητα αυθαιρεσίας που τυχόν έχουν οι βιομήχανοι.

9) A.K: qui rompt le lien social:

M: που διαταράσσει την κοινωνική συνοχή

Η έκφραση *lien social* δεν αποδόθηκε ως κοινωνικός δεσμός/ σύνδεσμος καθώς προτιμήθηκε μία έκφραση που στα ελληνικά είναι πιο δόκιμη.

10) A.K: une grande latitude

M: μια μεγάλη ελευθερία κινήσεων

Το ουσιαστικό *latitude* στα ελληνικά σημαίνει στη κυριολεξία *γεωγραφικό πλάτος* αλλά μεταφορικά παίρνει ενίοτε και την σημασία *ευελιξία/ ελευθερία κινήσεων*. Η τελική επιλογή δικαιολογείται καθώς το κείμενο αναφέρεται στην εκάστοτε κυβέρνηση και τις εξουσίες της.

ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΙΣΟΔΥΝΑΜΙΑΣ (Textual equivalence)

11) A.K: à la conservation de l'individu et de l'espèce

M: για την διατήρηση του κάθε ζώου και του είδους γενικότερα

Σε αυτό το σημείο, αν μεταφράζαμε απλώς, *στη διατήρηση του ατόμου και του είδους*, δεν θα ήταν σαφές ότι αναφερόμαστε στην διατήρηση του κάθε ζώου ξεχωριστά και του είδους του γενικότερα.

12) A.K: comme un droit

M: σαν να έχουν το δικαίωμα

Εδώ η λέξη προς λέξη μετάφραση, *σαν ένα δικαίωμα*, δεν θα απέδιδε πως οι δικαστές θεωρούσαν αυθαίρετα ως δικαίωμα τους, τον έλεγχο στη νομοθεσία, χωρίς ωστόσο να είναι.

13) A.K: dans une rigoureuse subordination

M: μέσα από το πρίσμα μιας αυστηρής υποταγής

Εδώ η κατά λέξη μετάφραση θα ήταν: *μέσα σε μια αυστηρή υποταγή*, έκφραση που δεν αποδίδει πλήρως το νόημα της συγκεκριμένης πρότασης για αυτό και χρησιμοποιήθηκε η προσθήκη, που κρίθηκε πιο δόκιμη.

14) A.K: Dans les veillées d'hiver

M: στα χειμωνιάτικα αποσπερίσματα

Εδώ θέλοντας να προσαρμόσουμε την έκφραση στο περιβάλλον του κειμένου στόχου, έτσι ώστε η πληροφορία να αποδοθεί δόκιμα μέσα στα πλαίσια της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας, αποδόθηκε στα ελληνικά το ουσιαστικό *veillées* ως *αποσπερίσματα*, καθώς έτσι αποκαλούνταν στο παρελθόν οι βραδιές όπου φίλοι και συγγενείς μαζεύονταν για να περάσουν ευχάριστα το βράδυ τους, κυρίως στην επαρχία όπου δεν υπήρχαν άλλες διασκέδασεις. Κρίθηκε ωστόσο σκόπιμο να δοθεί μία Σ.τ.Μ. καθώς ο σημερινός αναγνώστης ίσως δεν γνωρίζει τι ήταν τα

αποσπερίσματα του παρελθόντος.

15) A.K: énerver la répression

M: κι ενίοτε στην καταστολή του νόμου αυτού

Το ρήμα *énervé* σε αυτό το σημείο δεν θα μπορούσε να μεταφραστεί ως *εκνευρίζουν* ή *εξερεθίσουν* ή ίσως *πυροδοτήσουν* (σε πολύ ελεύθερη απόδοση) αντ'αυτού προτιμήθηκε να παραληφθεί και να εξαρτηθεί το ουσιαστικό *καταστολή* από το ρήμα συμβάλλουν και κατ' επέκταση να ουσιαστικοποιηθεί και το προηγούμενο απαρέμφατο (*adoucir*) το οποίο γίνεται *άμβλυνση*. Έτσι, το τελικό μετάφρασμα συνάδει πλήρως με το νόημα που πρέπει να αποδοθεί στην φράση.

21) A.K: Si cette déclaration manque

M: Εάν αυτή η καταγγελία δεν γίνει

Εάν μεταφράζαμε κατά λέξη (εάν αυτή η καταγγελία λήψει), δεν θα γινόταν κατανοητό πως αυτοί που κάνουν την καταγγελία (ιδιώτες, οικογένεια, κλπ.) πρέπει να ενεργήσουν έννομα και όχι αυθαίρετα. Έτσι το ρήμα λείπει ως πιο απρόσωπο και αόριστο δεν είναι δόκιμο στα ελληνικά.

22) A.K: Ce rapport de causalité

M: αυτή η σχέση αιτίου – αιτιατού

Σε αυτό το σημείο δεν προτιμήθηκε το *αυτή η σχέση αιτιολογικής συνάφειας*, καθώς η επιλογή μου εξέφραζε καλύτερα στα ελληνικά την εξάρτηση που υπάρχει ανάμεσα στο χαρακτήρα του δικαστή και το δικαστικό ζήτημα που καλείται να επιλύσει.

23) A.K: la délation est souvent encouragée

M: ενθαρρύνεται συχνά η πρακτική της κατάδοσης

Εδώ κρίθηκε σωστό, η σημασία της λέξης *délation* να αποδοθεί στα ελληνικά με το ουσιαστικό *κατάδοση* και όχι *προδοσία* ή *καταγγελία*, επειδή πρόκειται για μια πρακτική πολύ συνηθισμένη στα τυραννικά καθεστώτα (το να καταδίδουν κάποιοι τον συνάνθρωπό τους έναντι διάφορων ανταλλαγμάτων ή από φόβο).

24) A.K: S'ils ne décident pas toujours la guerre, ils sont du moins chargés de la déclarer et de garantir la sincérité des traités de paix

M: Αν και δεν επιλέγουν πάντα τον πόλεμο, έχουν τουλάχιστον την ευθύνη να τον κηρύττουν και να εγγυώνται την ειλικρίνεια των συνθηκών ειρήνης.

Όλο αυτό το εδάφιο είναι κάπως αμφίσημο καθώς δεν είναι σαφές αν αναφέρεται στους αρχηγούς κρατών ή στους ξένους πρεσβευτές. Ωστόσο, οι αρχηγοί κρατών είναι αυτοί που αποφασίζουν και κηρύττουν τον πόλεμο και οι πρεσβευτές μεταφέρουν την απόφαση στον αρχηγό του αντίπαλου κράτους. Θεωρήθηκε οπότε προτιμότερο να διατηρηθεί κατ'αυτόν τον τρόπο και στο μετάφρασμα.

25) A.K: cherche à se soustraire à la domination du clergé

Μ: επιχειρεί να διαφύγει από τον έλεγχο του κλήρου

Και σε αυτό το σημείο υπάρχει σοβαρή αμφισημία, καθώς δεν είναι απολύτως σαφές αν η εξουσία δεν θέλει να υφίσταται τον έλεγχο του κλήρου ή δεν θέλει να ελέγχει η ίδια τον κλήρο. Από τις φράσεις που ακολουθούν όμως, γίνεται κατανοητό πως η εξουσία δεν θέλει να ελέγχεται από τον κλήρο και για αυτό προσπαθεί να τους θέσει όρια και να μην είναι πλήρως ανεξάρτητος.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ (Pragmatic equivalence)

26) A.K: Il est « nécessaire » ... dans une courbe elliptique:

Μ: Είναι απαραίτητο... σε μια ελλειπτική τροχιά. Σε αυτό το σημείο πραγματοποιήθηκε έρευνα σε βιβλία Φυσικής ξεκινώντας από το βιβλίο με τίτλο Φυσική, Β' Γενικού Λυκείου, Προσανατολισμού θετικών σπουδών, συμπλήρωμα του Β' τόμου, με συγγραφέα τον Χαράλαμπο Παπαθεοδώρου από τις εκδόσεις Πατάκη, πιο συγκεκριμένα Κεφάλαιο 20ο που φέρει το τίτλο το βαρυτικό πεδίο, ΘΕΩΡΙΑ σελίδες 3-4, έτσι ώστε να διαπιστωθεί η ορθότητα του μεταφράσματος με επιστημονικούς όρους. Στη συνέχεια, έγινε διασταύρωση των όρων και από το σύγγραμμα του επίκουρου καθηγητή του ΑΠΘ Κλεομένη Γ. Τσιγάνη και του καθηγητή Χαράλαμπου Βάρβογλη με τίτλο *Πλανητικά Συστήματα* (υποκεφάλαιο 1.2, Πλανήτες και πλανητικά συστήματα 8-10)

27) A.K: que le météore... à les parcourir

Μ: Ο μετεωρίτης ... για να τα διανύσουν

Και εδώ έγινε προσέγγιση μέσα από συγγράμματα και ειδικότερα από το βιβλίο φυσικής με τίτλο Φυσική Α' λυκείου Τράπεζα Θεμάτων του συγγραφέα Βασίλη Τσουνή, εκδόσεις Ζήτη (κεφάλαια Α.1-Α.2 σελίδες 7-15) και πάλι για την την εξακρίβωση της ορθότητας του μεταφράσματος.

28) A.K: que sous l'action... par la formule $FE^2 - O^3$

Μ: υπό την επίδραση... από τον τύπο $FE^2 - O^3$

Η ίδια διαδικασία θεωρητικής διασταύρωσης επιχειρήθηκε και σε αυτό το στάδιο μέσα από το βιβλίο Χημεία Β' Γυμνασίου, εκδόσεις Οργανισμός Εκδόσεως διδακτικών βιβλίων Αθήνα (κεφάλαιο 3.2 σελίδες 80-81) από τους συγγραφείς Σπυρίδωνα Αβραμιώτη, Βασίλειο Αγγελόπουλο, Γεώργιο Καπελώνη, Παύλο Σινιγάλια, Δημήτριο Σπαντίδη, Αγγελική Τρικάλιτη και Γεώργιο Φίλο.

29) A.K: que dans les conditions normales... sa fonction glycogénique

M: Κάτω από φυσιολογικές συνθήκες... τη γλυκογόνο λειτουργία του.

Η ίδια διαδικασία επιστημονικής διασταύρωσης του μεταφράσματος έγινε και εδώ μέσω του συγγράμματος με τίτλο *Χαρακτηριστικά και λειτουργία του ήπατος* του συγγραφέα Κωνσταντίνου Ιορδανίδη έτους 2020 που δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα γενικού χειρουργού, Γεώργιου Σωτηρόπουλου (κεφάλαιο Λειτουργίες Ήπατος)

ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

30) briser facilement toutes les résistances

M: να τσακίζουν εύκολα κάθε αντίσταση

Σε αυτό το σημείο, επιλέχθηκε ο πληθυντικός να μετατραπεί σε ενικό, καθώς απέδιδε με μεγαλύτερη σαφήνεια τη γενίκευση όλων των ειδών αντίστασης.

31) A.K: Il n'est pas jusqu'aux Pauvres

M: δεν ισχύει το ίδιο για τους Φτωχούς

Εδώ η κατά λέξη μετάφραση θα ήταν ίσως *δεν φτάνει αυτό μέχρι τους Φτωχούς* ή *δεν αφορά αυτό τους Φτωχούς*. Ωστόσο έτσι, δεν θα αποδιδόταν πλήρως το νόημα και το περιεχόμενο της έκφρασης (η οποία εξαρτάται από την προηγούμενη αναφορά που αφορούσε στους εμπόρους).

32) ΖΗΤΗΜΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

A.K: dans les débats

M: στις κατ'αντιπαράσταση αντιπαραθέσεις

Το ουσιαστικό *débat* μεταφράζεται στην ελληνική γλώσσα ως *αντιπαράθεση* ή *διαπληκτισμός*. Εδώ ωστόσο, επειδή πρόκειται για νομικό όρο που περιγράφει την διαδικασία της εξέτασης μαρτύρων υπεράσπισης και κατηγορίας στην δικαστική αίθουσα, θεωρήθηκε πιο δόκιμη η απόδοση στην ως άνω μετάφραση.

33) choisis à cause de leur habileté

M: που επιλέχθηκαν εξαιτίας της ικανότητάς τους

Σ'αυτό το σημείο στο πρωτότυπο κείμενο έχει χρησιμοποιηθεί το *à cause de* το οποίο έχει γενικότερα μια αρνητική σημασία (εξαιτίας) αντί του *grâce à* που θα ήταν καταλληλότερο, καθώς έχει θετική σημασία (χάριν σε) και θα ταίριαζε περισσότερο στο νόημα της φράσης. Επιλέχθηκε ωστόσο να διατηρηθεί το αρχικό κείμενο για να μην αλλοιωθεί η πρόθεση, το ύφος ή ακόμη και το υπονοούμενο του συγγραφέα.

Αξιολόγηση μεταφράσματος – Επίλογος

Ο Jones εντοπίζει τρία κύρια στάδια που πρέπει συνειδητά και ουσιαστικά να βιώσει ο κάθε μεταφραστής: το στάδιο της κατανόησης, το οποίο ενέχει την προσεκτική ανάλυση του κειμένου – πηγή, το στάδιο της ερμηνείας, όπου ο μεταφραστής αντιμετωπίζει το κάθε επιμέρους πρόβλημα, αναζητώντας τις διακειμενικές ισοδυναμίες με συνεχείς αναφορές στο κείμενο – πηγή και στο κείμενο – στόχο και τέλος το στάδιο της δημιουργίας, όπου το κείμενο – στόχος μορφοποιείται ως τεχνούργημα, το οποίο αποκτά αξία μέσα στο πλαίσιο του πολιτισμού υποδοχής και το οποίο βρίσκεται σε σχέση μεγαλύτερης ή μικρότερης ισοδυναμίας με το κείμενο – πηγή. (Jones, 1989)

Αξιολογώντας το παραπάνω μετάφρασμα θεωρώ πως πέρασα και από τα τρία αυτά στάδια. Θα ήθελα να σταθώ ιδιαίτερος στην προσπάθεια βαθιάς κατανόησης του αρχικού κειμένου, μέσα από έρευνα που χρειάστηκε να γίνει σε διάφορα σημεία (ιστορικού, επιστημονικού και θεωρητικού περιεχομένου), καθώς και στην προσπάθεια διατήρησης του ύφους του συγγραφέα και λήψης των σωστών αποφάσεων, μιας που για ορισμένους θεωρητικούς όπως ο Levy (1967), η μετάφραση είναι ένα παιχνίδι άρα και κατ' ουσίαν μια διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Το τελικό μετάφρασμα θεωρώ πως σέβεται τον συγγραφέα, το ύφος και τον στόχο του και η απόδοση του στα ελληνικά έγινε με τρόπο προσιτό και κατανοητό στον αναγνώστη, παρά τις διάφορες δυσκολίες που προέκυψαν μέσα από ένα ιδιαίτερο πρωτότυπο κείμενο, γραμμένο στις αρχές του προηγούμενου αιώνα.

Τέλος, θεωρώντας τη μετάφραση ως πραξιακή αλληλεπίδραση μεταξύ συγγραφέα, μεταφραστή και αναγνώστη και τα κείμενα ως πράξεις επικοινωνίας και όχι απλώς ως σωρούς γλωσσικών χαρακτηριστικών, πιστεύω πως η πτυχιακή μου εργασία ήταν μία ευκαιρία εφαρμογής στην πράξη όλων των γνώσεων και εμπειριών που κατακτήθηκαν μέσα από την πανεπιστημιακή μου πορεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Baker, M. (2018). In other words: A coursebook on translation. Routledge, London.
- Duby, G., Mandou, R. (1984). Histoire de la civilisation française. Éditions Armand Colin.
- Gentzler, E. (2001). Contemporary translation theories. Multilingual Matters
- Jones, F. (1989). On aboriginal sufferance: A process model of poetic translating. Target 1(2).
- Levy, J. (1967). Translation as a decision process. Mouton.
- Mounin, G. (2002). Τα θεωρητικά προβλήματα της μετάφρασης. Εκδόσεις Τραυλός.
- Munday, J. (2002). Μεταφραστικές σπουδές, θεωρίες και εφαρμογές. Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Nida, E. (1975). Language structure and translation. Stanford University Press.
- Nord, C. (2014). Η μετάφραση ως στοχευμένη δραστηριότητα: Εισαγωγή στις λειτουργικές προσεγγίσεις. Εκδόσεις Δίαυλος.
- Thoraval, J. (1980). Les grandes étapes de la civilisation française. Editions Bordas.
- Αβραμιώτης, Σ., Αγγελόπουλος, Β., Καπελώνης, Γ., Σινιγάλιας, Π., Σπαντίδης, Δ., Τρικαλίτη, Α., Φίλος, Γ. ΧΗΜΕΙΑ Β' Γυμνασίου (σελ. 80-81). Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
https://www.pi.ac.cy/pi/files/yap/BIBLIA_ELLADAS/GYMNASIO/B_xhmeia.pdf
- Βάρβογλης, Χ., Τσιγάνης, Κ. Γ. (2015). Πλανητικά συστήματα (σελ.8-10). Εκδόσεις Ζήτη. <http://users.auth.gr/tsiganis/plansys.pdf>
- Γαλλοελληνικό λεξικό Πατάκη Larousse, Πατάκης. (2012)
- Ιορδανίδης, Κ. (2020). Χαρακτηριστικά και λειτουργία του ήπατος.
<https://sotiropoulos-georgios.gr/leitourgia-ipatos/>
- Κακριδής, Ι, Θ. (2001). Το μεταφραστικό πρόβλημα. Εκδόσεις Εστία.
- Κελάνδριας, Π. (2016). Λειτουργική διδακτική της μετάφρασης. Εκδόσεις Δίαυλος.

Κεντρωτής, Γ. (2000). Θεωρία και πράξη της μετάφρασης. Εκδόσεις Δίαυλος.

Κεραμίδας, Γ, Σ. (2015). Ζητήματα ορολογίας στην τεχνική μετάφραση. Εκδόσεις Δίαυλος.

Παπαθεοδώρου, Χ. (2015). Εκδόσεις Πατάκης. *Φυσική Β' Γενικού λυκείου προσανατολισμού θετικών σπουδών συμπλήρωμα β' τόμου* (σελ.3-4). Εκδόσεις Πατάκης. <https://www.patakis.gr/files/1166048.pdf>

Τσουνής, Β. (2022). Φυσική Α' λυκείου Τράπεζα Θεμάτων (σελ.7-15). <https://ziti.gr/wp-content/uploads/2022/04/tsounis-fysiki-a-lykeioly-trapeza-thematwv.pdf>

